

1. Obiekt

1301/2

WODOCIĄGOWA WIEŻA CIŚNIEN - KOLEJOWA

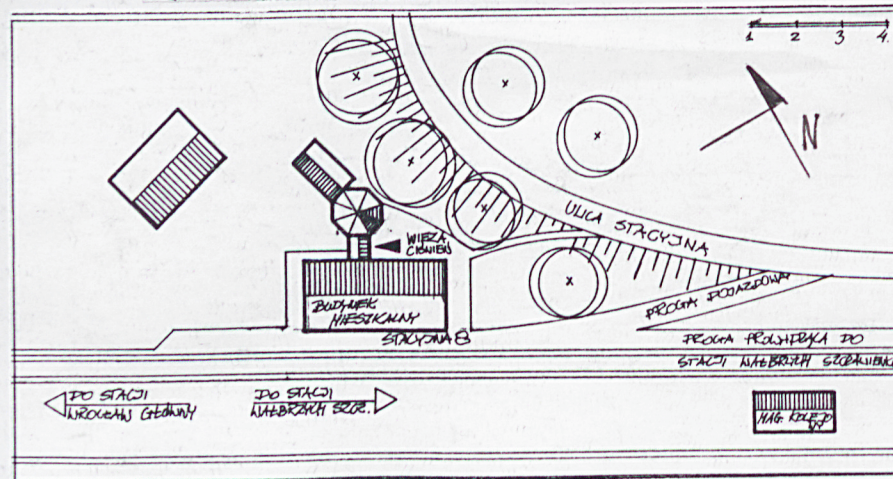
2. Czas powstania

1901

3. Miejscowość

WAŁBRZYCH SZCZAWIENKO

11. Elewacja wieży ciśnień, neg. 200/699/4; sytuacja; orientacja 1:100.000

4. Adres

ul Stacyjna 8

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo wałbrzyskie

gmina Wałbrzych

pow. wiejski

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Waldenburg (przed 1945)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie

powiat Wałbrzych

8. Właściciel i jego adres

Dolnośląska Dyrekcja Okręgowa Kolei
Państwowych
Wrocław, ul. Joannitów 13

9. Użytkownik i jego adres

Oddział Budynków PKP
Wałbrzych, ul. Armii Krajowej

10. Rejestr zabytków

Nr

data

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Kolejową wieżę wodną wzniesiono około 1901 r. Pierwotnie wodę czerpano z ujęcia powierzchniowego (staw), który zasypano ok. 1960 r., położonego w odległości ok. 200 m. od wieży ciśnień. Przepompownię usytuowano w podpiwniczonej części wieży (pompa tłokowa a później odśrodkowa o napędzie elektrycznym). Pompą tłoczono wodę do zbiornika wieżowego a stąd rozprowadzano ją grawitacyjnie do sieci wodociągowej obejmującej wszystkie budynki należące do stacji kolejowej /Walbrzych-Szczawienko/. Przy pomocy istniejących jeszcze żurawi zaopatrywano w wodę technologiczną także parowozy.

Wodociągowej wieży ciśnień nadano formę kolumny dwumodulowej z wyróżnioną partią głowicy. Pod względem architektury nawiązuje ona do średniowiecznej tradycji budownictwa obronnego czerpiąc inspirację z wzorców ikonograficznych zamkowych wież obronnych. Historyzm wyrażano językiem romanizmu. W neoromańskich ciężkich formach została utrzymana bryła wieży

Ten model wieży znalazł zastosowanie na wielu stacjach kolejowych Śląska i Nadodrza, m.in. w Rzepinie, Lubsku, Pokoju.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Kolejową wieżę wodną przy ulicy Stacyjnej 8 usytuowano w odległości około 30m od linii kolejowej Wrocław -Walbrzych w części stacji kolejowej obejmującej zaplecze techniczne i warsztatowe. W odległości około 120m od wieży usytuowany jest dworzec kolejowy Walbrzych Szczawienko. Sama wieża połączona jest parterowym łącznikiem z kolejowym budynkiem mieszkalnym (łącznik wprowadzony wtórnie w latach 70-tych XX w.).

Materiał. Wieża murowana z cegły palonej pełnej na zaprawie cementowo-wapiennej, spoinowanej z zewnątrz, tynkowanej i bielonej wewnątrz. Fundament wykonany z cegły pełnej o szerokości 1,2 m posadowiony na głębokości ok 2,0 m. Grubość ścian w budynku wynosi 0,60 m a na wysokości 8,4 m szerokość ścian wynosi 0,12 m. Lico muru urozmaicone licznymi płycinami okiennymi znajdującymi się na każdej z 8 ścian obiektu. W niektórych zostały umieszczone otwory okienne (co drugie). Na wysokości 8,4m został oparty zbiornik stalowy nitowany typu Intze wykonany z blachy o grubości 8 mm, o średnicy 5,0 m i wysokości 5,1m. Zbiornik oparty jest w miejscu uskoku ścian wewnątrz obiektu na 16 wspornikach. Dach wieńczący całość na planie ośmioboku konstrukcji drewnianej, płatwiowo-kleszczowej, o rozpiętości 6,2 m., kryty deskami i podwójną warstwą papy na lepiku. Komunikacja od piwnic do przyziemia prowadzona jest schodami betonowymi, wylewanymi na mokro. Pomiedzy przyziemiem a pierwszym piętrzem mamy schody drewniane, policzkowe, ażurowe, z balustradą przytwierdzone do ściany i podwieszone do stropu. Strop położony na sześciu belkach o maksymalnej rozpiętości 5,5 m i minimalnej 2,6 m rozstawionych w osiach co 0,9 m. Całość pokryta deskami o grubości 30 mm. Do części podziemnikowej prowadzą schody drabiniaste wykonane z drewna. W części zbiornikowej zainstalowano dwie drabinki: pierwsza prowadzi nad zbiornik druga prowadzi do wnętrza zbiornika - obie wykonane ze stalowych płaskowników 35 mm na 5 mm. Stolarka okienna w całości wykonana ze stali (kątowniki 35 mm x 35 mm), typ krosnowy przemysłowy. Parapety wykonano z cegły pełnej. Drzwi prowadzące do obiektu wykonane z drewna sosnowego. Typ dwuskrzydłowy o szerokości 1,15 m i wysokości 2,2 m., jedynie nadświetle wykonano ze stali. Posadzka w części piwnic i przyziemia wykonana z gładzi cementowo-wapiennej.

Plan. Całość wieży posadowiona jest na planie ośmioboku o średnicy zewnętrznej 6,7 m i średnicy wewnętrznej wynoszącej 5,4 m i 6,2 m w części podziemnikowej. Całość obiektu wieńczy dach w kształcie ostrosłupa na planie ośmioboku średnicy 7,5 m.

Bryła. Wieża podpiwniczona, dwukondygnacyjna. W budowlu możemy wyróżnić dwa podstawowe moduły: przyrząteczny, prosty trzon oraz głowicę o takimże rzucie, lekko nadwieszoną nad trzonem. Wydziela je gzyms schodkowy, ceglany i umieszczone pod nim łuczki romańskich w kształcie arkad.

Elewacje. Podstawy, trzonu i głowicy ceglane, spoinowane. Przejścia pomiędzy podstawą a głowicą i nad głowicą (u podstawy okapu dachu) wyeksponowane są gzymsami ceglanymi schodkowymi i arkadkowymi. Ponieważ całość budynku posadowiona jest na planie ośmioboku równobocznego stąd wszystkie elewacje są symetryczne, osiowe. W trzonie otwory okienne prowadzone przemiennie w co drugiej ścianie wieloboku. W głowicy otwory okienne rozmieszczono symetrycznie na wszystkich bokach wielokąta. Nad otworami okiennymi zostały wymurowane półokrągłe naczółki. Charakterystycznym elementem pozostają okulusy okien środkowej kondygnacji. Twórcy wieży operują repertuarem form właściwych dla historyzmu wyrażanego językiem Rundbogenstilu.

Instalacje. Elektryczna (oświetleniowa i siły), odgromowa, wodna, kanalizacyjna, grzewcza (piec węglowy). Wewnątrz trzonu zainstalowano drewniany wodowskaz o napędzie przez linkę stalową z pływaką umieszczonego wewnątrz zbiornika wodnego.

<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 400 m³</p> <p>pojemność zbiornika 100 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>ok. 40 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>Kolejowa wieża wodna</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Obiekt wyłączony z eksploatacji w latach 60-tych XX w. Programu użytkowego brak.</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>Elewacje obiektu utrzymały kształt oryginalny z okresu budowy obiektu.</p> <p>W połowie lat pięćdziesiątych naszego wieku zmodernizowano wyposażenie stacji pomp w podpiwniczeniu wieży ciśnień. Silnik tłokowy zastąpiono odśrodkowym. Prace modernizacyjne i konserwacyjne w późniejszym okresie zostały zaniechane. Elewacje zewnętrzne wieży są w bardzo złym stanie. Nastąpiła silna korozja i wykruszanie spoin cegły.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty całego obiektu są w stanie dobrym. Ściany zewnętrzne w wyniku korozji i wypłukania przez wodę należy ponownie wyspoinować i zabezpieczyć. We wnętrzu budynku należy przeprowadzić roboty uzupełniające ubytki tynku w całości obiektu i pobielenia go ponownie. Stan stolarki okiennej i drzwiowej oraz drabin roboczych zbiornika wodnego wymaga pilnego zabezpieczenia. Wszystkie elementy metalowe wymagają robót antykorozyjnych. Więźba dachowa wymaga generalnego remontu (wymiana krokwi, odeskowania i pokrycia dachu). Obróbki blacharskie zniszczone.</p> <p>Obiekt zagrożony destrukcją.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Budowla wieży prezentuje wybitne wartości architektoniczne i krajobrazowe. Objąć ochroną konserwatorską - wpis do rejestru zabytków.</p> <p>Natychmiast wykonać roboty zabezpieczające, przede wszystkim remont dachu i szklenie otworów okiennych.</p> <p>Wykonać remont kapitalny budowli - w oparciu o odpowiedni projekt i ekspertyzę techniczną. Dopuszczyć demontaż stalowego zbiornika wody w głowicy i adaptację wieży do innych zadań aniżeli pierwotne.</p> <p>Wszelkie roboty prowadzić w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p> <p>Uwaga! Likwidacja budowli wykluczona.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

25. Opracował: Program komputerowy karty - Word for Windows - BSIDZT S. Januszewski

tekst mgr inż. arch. Rafał Szarejko 25 styczeń 1995 r.

plany, rysunki mgr inż. arch. Rafał Szarejko 25 styczeń 1995 r.

zdjęcia fotogr. dr Stanisław Januszewski 20 styczeń 1995 r.

miejsce przechowywania negatywów BSIDZT S. Januszewski

BIURO STUDIÓW I DOKUMENTACJI
ZABYTKÓW TECHNIKI
Stanisław Januszewski
1-203 Wrocław, tel. 61-72-78
dr J. Hallera 118/11

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

22. Bibliografia

S. Januszewski, Wodociągowe wieże ciśnień woj. poznańskiego, w: Sprawozdania
BSIDZT S. Januszewski, Wrocław 1993, nr 7, mmps.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

27. Załączniki

Nr 1 - dokumentacja rysunkowa

Nr 2/3 - dokumentacja fotograficzna

1. Miejscowość

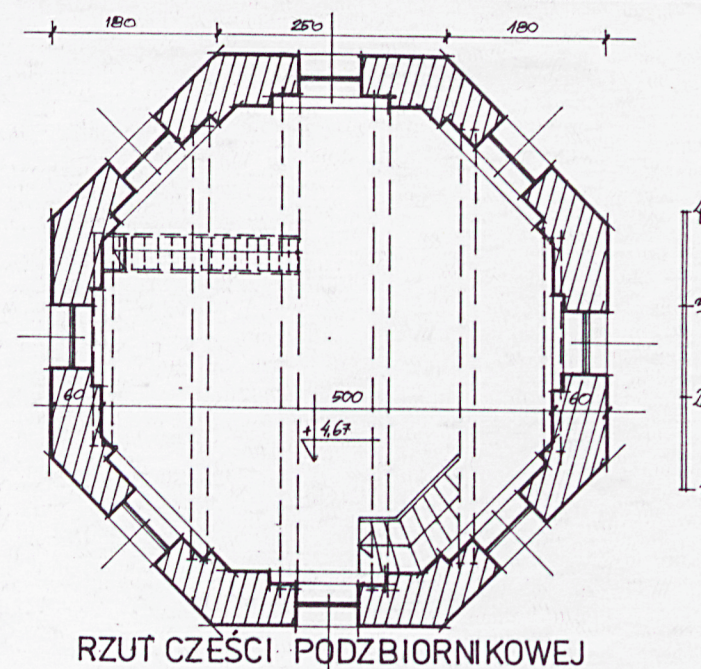
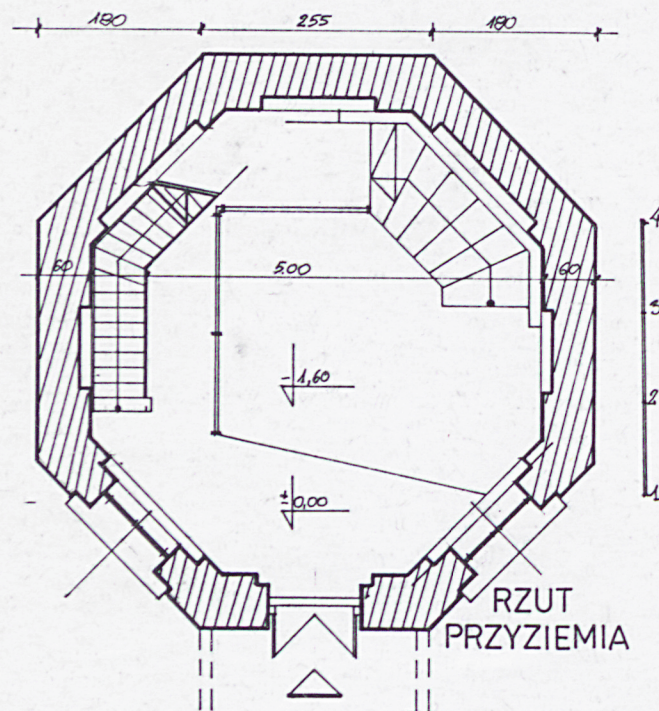
WAŁBRZYCH/SZCZAWIENKO

2. Obiekt

WODOCIĄGOWA WIEŻA
CIŚNIENIA - KOLEJOWA

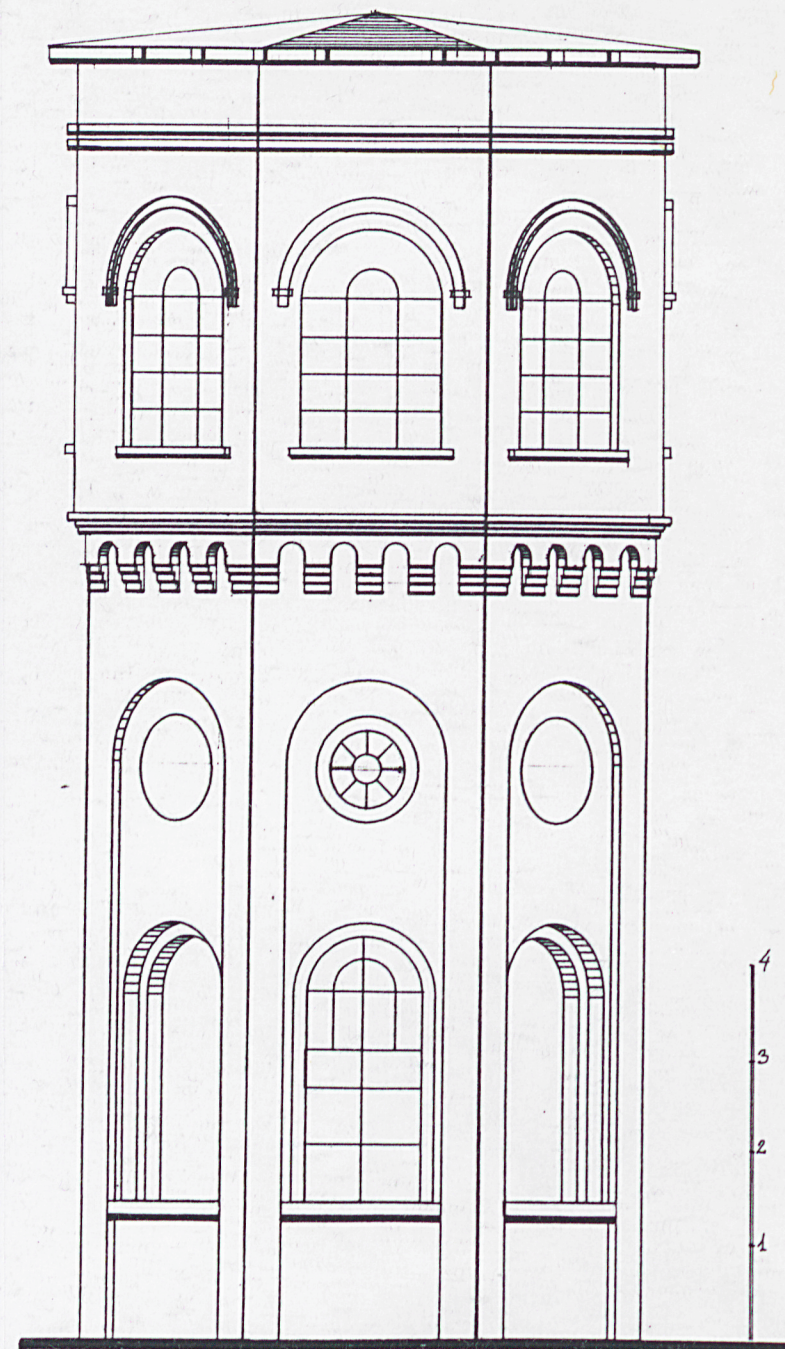
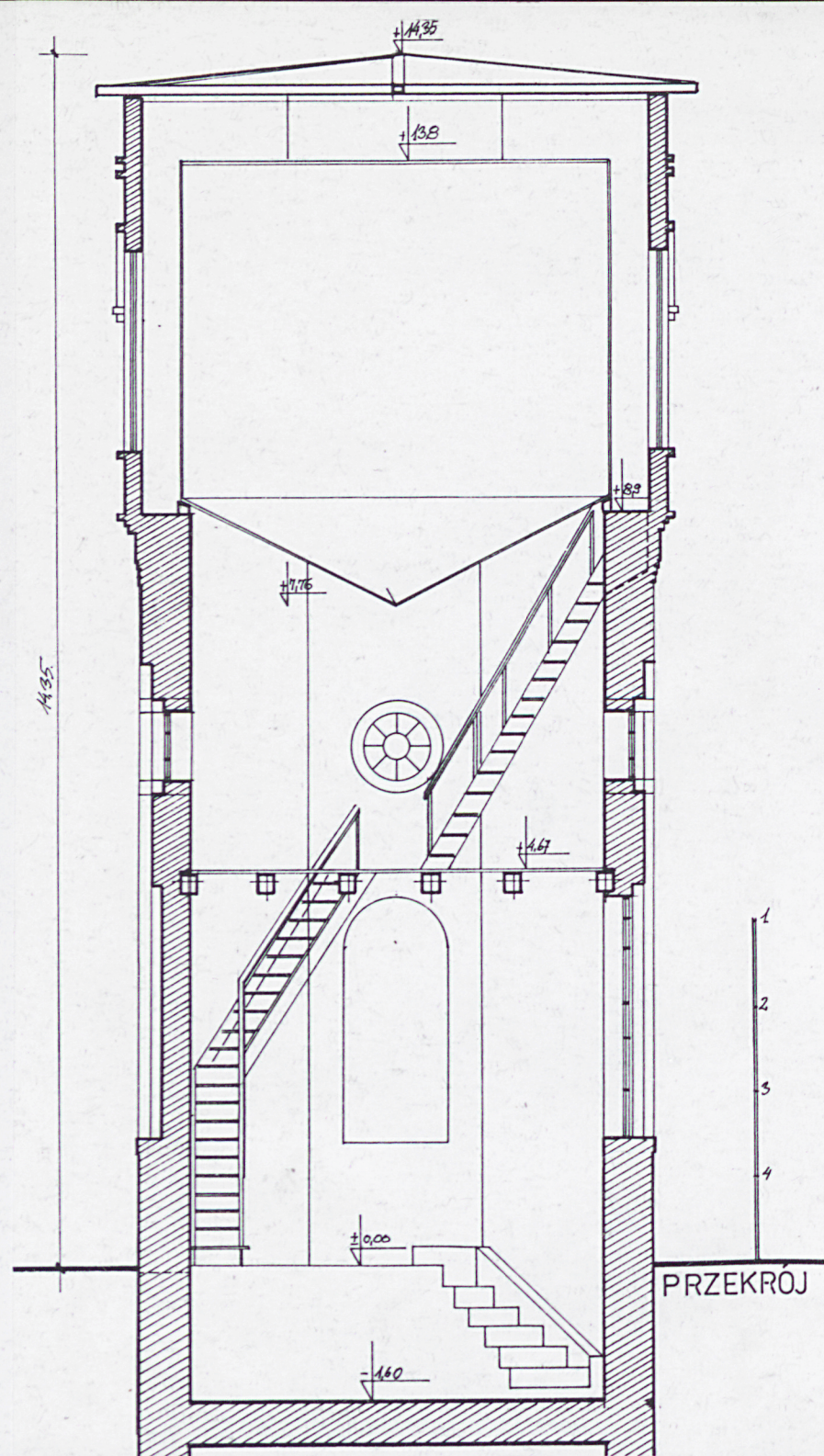
3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja rysunkowa (verte)

Wkładkę założył: mgr inż. arch. Rafał Szarejko 25 stycznia 1995 r.

Miejsce przechowywania kalek 1:100: BSIDZT S. Januszewski

1. Miejscowość

WAŁBRZYCH/SZCZAWIENKO

2. Obiekt

WODOCIĄGOWA WIEŻA
CIŚNIENI - KOLEJOWA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna (verte)

1. Widok ogólny wieży ciśnieni, neg. 400/190/2

2. Elewacja głowicy i zniszczenia dachu, neg. 400/191/2

3. Otwór okienny przyziemia, neg. 400/191/1

Wkładkę założył: mgr inż. arch. Rafał Szarejko 25 styczeń 1995 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

4. Głowica wieży ciśnieni, neg. 400/190/3

5. Partia centralna trzonu, neg. 400/190/4

1. Miejscowość

WAŁBRZYCH/SZCZAWIENKO

2. Obiekt

WODOCIĄGOWA WIEŻA
CIŚNIEN - KOLEJOWA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna (verte)

1. Widok ogólny wieży, neg. 200/700/2

2. Głowica i zniszczenia dachu, neg. 200/699/3

Wkładkę założył: mgr inż. arch. Rafał Szarejko 25 stycznia 1995 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

3. Trzon i głowica, neg. 200/699/5

4. Głowica wieży ciśnien, neg. 200/700/1